

УДК 339.92:061.1ЄС

ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ З ЄВРОПЕЙСЬКОЮ СПІЛЬНОТОЮ: ДОСВІД ТРЕТІХ КРАЇН І УКРАЇНА

А. О. Бояр¹

Розкриваються загальні принципи та закономірності формування зон вільної торгівлі між Європейською спільнотою (ЄС) і третіми країнами. На прикладі Угоди про асоціацію між ЄС і Єгиптом аналізується зміст і структура угоди, що передбачає формування зони вільної торгівлі з ЄС. Робляться висновки про перспективи економічної інтеграції України та ЄС.

Ключові слова: інтеграція, торгівля, зона вільної торгівлі, ринок ЄС, митний тариф.

A. Boyar. Free trade with the European Community: third countries experience and Ukraine.

Basic principles and rules of establishment of free trade areas between the European Community (EC) and third countries are considered. Contents and structure of the Agreement establishing association between the EC and Egypt are analyzed as an example of the agreements establishing free trade areas between the EC and third countries. Conclusions on the perspectives of the economic integration between Ukraine and the EC are provided.

Key words: integration, trade, free trade area, market, EC, customs tariff.

* * *

На сьогоднішній день Європейська спільнота не лише є найбільш розвинутим інтеграційним економічним угрупованням, а й практикує найбільш поглиблені форми економічної співпраці (інтеграції) з третіми країнами і, в першу чергу, з країнами-сусідами. Актуальність обраної для дослідження тематики зумовлена геополітичними і гео економічними змінами, поглибленням процесів інтеграції, транснаціоналізації та лібералізації міжнародних відносин у Європі на початку нового століття і, як наслідок, необхідністю для країн-сусідів ЄС формування якісно нових, більш інтенсивних взаємовигідних відносин з цим міждержавним об'єднанням. У першу чергу це стосується економічних відносин і проблем інтеграції з єдиним ринком ЄС. Особливого значення це питання набуває у зв'язку із закінченням терміну дії Угоди про партнерство і співробітництво між ЄС і Україною і прагнень нашої держави якомога повнішої інтеграції зі Спільнотою.

Тому мета даної статті – виявити принципи та закономірності формування найбільш поширеної та актуальної для України сьогодні форми економічної інтеграції третіх країн з ЄС – зони вільної торгівлі (ЗВТ), а також запропонувати деякі міркування щодо перспектив економічної інтеграції України до ЄС. Інформаційну основу для проведення дослідження склали діюча договірно-правова база ЄС і праці українських та зарубіжних вчених у цій сфері, а саме І. Бураковського, В. Чужикова, В. П'ятницького, О. Шумило, А. Філіпенка, В. Нанівської, М. Емерсона, Х. Сібєрта та інших.

На сьогоднішній день у відносинах з третіми країнами Європейська спільнота практикує три форми тісної економічної співпраці (інтеграції) – зону вільної торгівлі, митний союз і спільний економічний простір. Усі вони є проявом трьох різних за інтенсивністю рівнів міжнародної економічної інтеграції, представлених в порядку зростання. Проте не в чистому вигляді. Так, якщо митний союз фактично у всіх випадках передбачає відміну будь-яких митних і кількісних обмежень у торгівлі, тобто включає основні ознаки ЗВТ з додаванням ознаки загальних правил врегулювання зовнішньої торгівлі, то спільний економічний простір (на прикладі Європейського економічного простору) не передбачає обов'язкової уніфікації правил регулювання

¹ Кафедра міжнародних економічних відносин, факультет міжнародних відносин, Волинський національний університет імені Лесі Українки, кандидат географічних наук, магістр економіки (США), Бояр Андрій Олексійович.

зовнішньої торгівлі, а розширює вільну торгівлю товарами (послугами) на ринки факторів виробництва (капітал і праця). Тобто остання форма інтеграції передбачає формування спільного ринку, але без запровадження однієї з ключових ознак передуючої їй форми – митного союзу.

На думку автора, як митний союз, так і спільний економічний простір є особливими формами інтеграції з єдиним внутрішнім ринком Спільноти. Такі форми ЄС практикує тільки з країнами, які знаходяться у безпосередній економічній, історико-культурній, соціальній і територіальній близькості, підтримують зі Спільнотою довготривалу, тісну і активну співпрацю, але із тих або інших причин не можуть в найближчому майбутньому претендувати на повне членство в ЄС. Для країн-сусідів ЄС угоди про митний союз і спільний економічний простір є на сьогоднішній день альтернативними до членства формами інтеграції зі Спільнотою.

Тому не дивно, що на сьогоднішній день ЄС зміг запропонувати Україні лише таку форму економічної співпраці (інтеграції) як ЗВТ. Зупинимось більш детально на практиці Спільноти щодо формування саме такого формату співробітництва з третіми країнами.

Співпраця з ЄС у режимі вільної торгівлі.

Економічне співробітництво ЄС з третіми країнами в режимі вільної торгівлі значно менш розвинуте, ніж преференційна торгівля. Хоча першу часто трактують як різновид останньої [5, 354-355]. Впровадження режиму вільної торгівлі здійснюється шляхом підписання двосторонніх угод, які передбачають формування ЗВТ.

Згідно зі статтею XXIV ГАТТ-СОТ ЗВТ – це група з двох або більше митних територій, на яких відмінено мито та інші обмежуючі правила регулювання торгівлі по суті для всієї торгівлі² між складовими територіями відносно товарів, які походять з цих територій. Такі товари можуть бути представлені у вигляді переліку “виключеної” або “включеної” продукції. У першому випадку вільна торгівля розповсюджується на всі товари, окрім вказаних в переліку. У другому – ліквідовуються торгівельні бар’єри тільки для товарів, включених у погоджений перелік. ЄС віддає перевагу підписанню угод другого типу.

Території держав, між якими скасовуються митно-тарифні бар’єри у торгівлі товарами, прийнято називати *простими зонами вільної торгівлі*. Однак у сучасній світовій практиці трактування ЗВТ суттєво виходить за ці рамки. Угоди, якими запроваджуються режими вільної торгівлі, найчастіше торкаються не лише скасування мит у взаємній торгівлі товарами, а й скасування нетарифних бар’єрів у товарній торгівлі (технічні та фітосанітарні норми і стандарти, правила походження товару, митні процедури тощо). Такі угоди також суттєво лібералізують торгівлю послугами, рух капіталу, працівників, гармонізують правила конкуренції, сфери державних закупівель, промислової власності, охорони довкілля тощо. Території такої поглибленої торгівельно-економічної співпраці прийнято називати *поглибленими зонами вільної торгівлі або зонами вільної торгівлі плюс (ЗВТ+)*.

Слід також відмітити, що при формуванні ЗВТ кожна зі сторін-учасниць угоди зберігає повну автономію у торгівельній політиці щодо третіх країн.

Найдавнішим досвідом окремих країн-членів Спільноти³ у формуванні ЗВТ стала їх участь у *Європейській асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ)*, заснованій у 1960 р. [10]. Вже тоді ці країни могли відчувати переваги та зручності від лібералізації взаємної торгівлі, встановлення спільних принципів та правил торгівельних відносин. З 1970-х років між ЄС (ЄЕС) і країнами ЄАВТ існували угоди про вільну торгівлю, які, починаючи з 1994 р., були замінені Угодою про Європейський економічний простір (ЄЕП).

Угоди про вільну торгівлю, що підписуються Спільнотою, у різній мірі стосуються промислових і сільськогосподарських товарів. У додатках до таких угод промислові товари групуються у підгрупи, стосовно яких встановлюються різні графіки скасування митно-тарифних, кількісних та еквівалентних їм обмежень для торгівлі цими товарами.

² Англ. – *Substantially for all the trade*.

³ До країн-засновниць ЄАВТ, які сьогодні є членами Європейської спільноти, відносяться Австрія, Португалія, Данія, Великобританія та Швеція.

Сільськогосподарські товари подаються, як правило, в окремих додатках і також можуть поділятися у підгрупи. Наприклад, на оброблені, необроблені товари, рибна продукція тощо. Але умови вільної торгівлі поширюються на досить обмежену кількість сільськогосподарських товарів, у порівнянні з промисловими товарами, які охоплюються майже повністю.

Впровадження угод про вільну торгівлю безпосередньо у життя відбувається шляхом покладення контролю за виконанням і дотриманням положень угоди на відповідні державні виконавчі органи⁴, які, в свою чергу, приймають забезпечувальні нормативно-правові акти⁵, спрямовані митним та іншим відповідним структурам.

Також угоди про вільну торгівлю передбачають створення двосторонніх рад чи комітетів, які наділяються правом приймати спільні рішення щодо забезпечення переходу до режиму вільної торгівлі, які є обов'язковими для виконання обома сторонами. Склад таких рад і порядок прийняття ними рішень визначається угодами. Наприклад, для реалізації ЗВТ ЄС-Мексика відповідною угодою була створена Спільна рада ЄС-Мексика, яка проводить періодичні зустрічі на рівні профільних міністрів Ради Міністрів ЄС і Мексики та представників Європейської Комісії і приймає рішення, які носять обов'язковий для виконання відповідними органами обох сторін характер [8].

Європейський Союз практикує підписання як *симетричних, так і асиметричних угод про вільну торгівлю*. У першому випадку обидві сторони усувають митні, кількісні та інші еквівалентні їх торговельні обмеження одночасно чи за подібними часовими графіками. У другому випадку одна зі сторін робить це суттєво раніше або у меншій мірі.

Більшість угод між Спільнотою і третіми країнами, що передбачають формування вільної торгівлі, можна віднести до асиметричних, оскільки ЄС раніше відкриває доступ на свій ринок, ніж інша сторона. Прикладом можуть слугувати угоди з країнами MAGHREB⁶, MASHREK⁷, Латинської Америки.

Зокрема на асиметричній основі відбувалось формування ЗВТ ЄС з Мексикою: зі сторони Спільноти повне усунення обмежень для імпорту мексиканських промислових товарів відбулось до 2003 р., а зі сторони Мексики – до 2007 р.⁸ Цікаво, що формування ЗВТ ЄС-Мексика відбувалось у значно ширшому контексті, зокрема в рамках Угоди про економічне партнерство, політичну координацію і співробітництво [6], яка передбачала, окрім створення ЗВТ, суттєву лібералізацію торгівлі послугами, сільськогосподарською та рибною продукцією, співпрацю у сфері правил походження товарів, технічних норм, державних закупівель тощо [8].

Прикладом симетричної угоди про ЗВТ є Угода про асоціацію з Ізраїлем, підписана восени 1995 р. (набула чинності 1 червня 2000 р.).

Відповідно до укладених Спільнотою двосторонніх угод *передбачається створення ЗВТ* між ЄС і Південноафриканською республікою (ПАР), Чилі, країнами MAGHREB та MASHREK. З останніми двома групами країн заплановано створення Євросередземноморської ЗВТ. Двосторонні угоди про асоціацію, підписані з державами MAGHREB та MASHREK передбачають поступовий перехід до режиму вільної торгівлі промисловими товарами і суттєву лібералізацію у торгівлі сільськогосподарською продукцією згідно передбачених цими угодами графіків [9].

У 2002 р. Спільнота підписала угоду про асоціацію з Чилі, яка передбачає створення ЗВТ [4] протягом перехідного періоду. Угода набула чинності 1 березня 2005 р. З ПАР у 2000 р. було укладено Угоду про торгівлю, співробітництво і розвиток, відповідно до якої протягом 12 років ЄС та ПАР переведуть взаємну торгівлю у вільний режим.

⁴ У Спільноті ці функції виконує Генеральний директорат з питань торгівлі Європейської Комісії, а точніше його Директорат, який відповідає за відносини з відповідним регіоном.

⁵ З боку ЄС – це рішення або директиви Комісії.

⁶ Туніс, Марокко, Алжир.

⁷ Єгипет, Ліван, Йорданія, Сирія та Палестинська автономія.

⁸ Максимальна ставка митного тарифу Мексики на імпортовані з ЄС промислові товари до 2003 р. не могла, згідно угоди, перевищувати 5%.

Ведуться також переговори про створення ЗВТ з країнами-членами Організації співробітництва у Перській затоці (Бахрейн, Кувейт, Катар, Оман, Саудівська Аравія та Об'єднані Арабські Емірати), країнами MERCOSUR⁹, Південною Кореєю, Україною. Можна в найближчому майбутньому очікувати початок переговорів про створення ЗВТ з Росією та Молдовою.

Структура і зміст угоди, що передбачає формування поглибленої зони вільної торгівлі з ЄС (на прикладі угоди між ЄС і Єгиптом).

Як приклад розглянемо більш детально угоду, яка передбачає створення ЗВТ між ЄС і Єгиптом. Вона була підписана 25 червня 2001 р. (набула чинності 1 червня 2004 р.) і отримала назву „Євросередземноморська угода про заснування асоціації між Європейською спільнотою і його державами-членами і Арабською республікою Єгипет” [7] (далі за текстом – Угода).

Угода є досить широкою за змістом, а положення про впровадження режиму вільної торгівлі між двома сторонами є предметом лише однієї її глави (глава II). Інші сфери, охоплені Угодою включають: політичний діалог, право засновницької діяльності та надання послуг, рух капіталу та інші економічні справи, економічна співпраця, діалог і співпраця з соціальних питань, фінансова співпраця, інституційні, загальні і підсумкові положення. Їм присвячені відповідні глави Угоди.

Угода викладена на 355 сторінках, проте сам текст глав і статей Угоди становить лише 63 сторінки (92 статті). Решту обсягу документу складають 8 спільних декларацій, 4 декларації Спільноти, обмін погоджувальними листами, 6 додатків і 5 протоколів.

У ст. 6 Угоди зазначається, що Спільнота і Єгипет поетапно формують ЗВТ на протязі перехідного періоду, що не повинен перевищувати 12 років від дати набуття Угодою чинності. Режим вільної торгівлі формується у відповідності з положеннями ГАТТ-1994 та іншими багатосторонніми угодами СОТ щодо торгівлі товарами.

Імпорт промислових товарів до ЄС з Єгипту повинен відбуватись без будь-яких митних чи еквівалентних їм зборів, а також без будь-яких кількісних чи еквівалентних їм обмежень з моменту набуття Угодою чинності (ст. 8). Митні чи еквівалентні їм збори з імпорту ЄС до Єгипту промислової продукції, переліченої у додатках 2, 3, 4 та 5, повинні бути поетапно скасовані відповідно до зазначених у ст. 9 Угоди графіків. Наприклад, на товари, перелічені у додатку 2 Угоди, митні збори скасовуються за таким графіком:

- на момент набуття чинності Угоди усі збори скорочуються на 25%;
- через один рік після набуття чинності Угоди збори скорочуються на 50%;
- через два роки з часу набуття чинності Угоди усі збори скорочуються на 75%;
- через три роки з моменту набуття чинності Угоди усі ще діючі збори скасовуються повністю.

Перелік товарів, митні збори щодо яких повністю скасовуються протягом найдовшого перехідного періоду (15 років) містяться у додатку 5. Щодо інших промислових товарів, не охоплених зазначеними додатками, митні збори можуть бути скасовані за графіком, розробленим і встановленим спеціально створеним спільним комітетом – Комітетом асоціації¹⁰. Цей комітет в разі виникнення певних критичних ситуацій у торгівельних відносинах між обома сторонами може також переглядати прописані в Угоді графіки скасування мит і приймати інші подібні рішення. Крім того, за урядом Єгипту залишається право в односторонньому порядку встановлювати (відновляти) тимчасові митні збори для захисту нових, реформованих галузей чи галузей, що зазнають серйозних труднощів (ст. 11).

Забороняються будь-які нові та скасовуються існуючі кількісні чи інші еквівалентні обмеження, окрім тих, що передбачені Угодою. Передбачається також утримання кожною зі сторін від прийняття заходів внутрішнього фіскального характеру, в тому

⁹ Бразилія, Аргентина, Уругвай та Парагвай

¹⁰ Згідно зі статтею 78 Угоди до Комітету асоціації входять представники Ради ЄС, Європейської Комісії та уряду Єгипту.

числі податкових, які прямо чи опосередковано призводять до дискримінації товарів, виготовлених виробниками іншої сторони (ст. 17, 20).

Щодо товарів, які імпортуються у ЄС, застосовується Комбінована номенклатура Спільноти; щодо товарів, що імпортуються у Єгипет – система митної тарифікації Єгипту (ст. 28).

Угода також передбачає, що товари, які походять з Єгипту, не можуть користуватись більшими привілеями у взаємній торгівлі, ніж привілеї, якими користуються товари, що виготовляються у країнах-членах ЄС (ст. 19). Звідси випливає, що допускаються обмеження імпорту, експорту чи транзиту товарів на підставі дотримання норм суспільної моралі та громадського порядку, державної безпеки, захисту здоров'я чи життя громадян, тварин чи рослин, збереження національно-культурних, історичних, археологічних цінностей, охорони інтелектуальної власності чи дотримання правил щодо обігу золота і срібла (ст. 26).

Не виключається також можливість запровадження однією зі сторін антидемпінгових, антисубсидійних чи запобіжних заходів по відношенню до іншої відповідно до угод СОТ, зокрема ст. 6 ГАТТ, ст. 34 Угоди щодо субсидій, ст. 19 ГАТТ та національного (комунітарного) законодавства сторін.

Більшість додатків і протоколів присвячені специфікації правил вільної торгівлі між двома сторонами. Зокрема, у додатку 1 надається перелік сільськогосподарських товарів, на які поширюються положення про вільну торгівлю (ст. 12). У основу цього переліку покладена Міжнародна гармонізована система опису і кодування товарів. Наступні 4 додатки стосуються промислових товарів, вироблених у Спільноті, на які передбачена повна поетапна відміна імпорتنих мит і еквівалентних їм обмежень зі сторони Єгипту (ст. 9). Переліки промислової продукції сформовані у відповідності до комбінованої товарної номенклатури Спільноти. У додатку 6 перераховуються міжнародні угоди у сфері інтелектуальної власності, на основі яких здійснюватиметься співпраця між сторонами у цій сфері, що передбачено статтею 37 Угоди.

У протоколах 1, 2 і 3 встановлюються деталізовані правила імпорту сільськогосподарської і похідної від неї продукції, охопленої додатком 1, з Єгипту до Спільноти і навпаки. У цілому ці правила передбачають повне або часткове зниження митних тарифів на цілий ряд сільськогосподарської продукції, але у прив'язці до системи квотування. Тобто митами не обкладаються лише ті обсяги продукції, які не перевищують встановлених Угодою квот. Передбачена також можливість перегляду встановлених у зазначених протоколах правил, починаючи з четвертого року після набуття Угодою чинності (ст. 15).

У протоколах 4 та 5 наводиться дефініція категорії „похідні продукти” і визначається методика адміністративної співпраці та співпраці митних служб обох сторін Угоди.

Інтеграція ринків України та ЄС

Окремої уваги заслуговують перспективи економічних взаємовідносин України і ЄС. Європейська і світова практика передбачають не так багато альтернативних форм ринкової інтеграції. Зважаючи на задекларований на найвищому політичному рівні курс України на повну інтеграцію до ЄС, нам слід ставити якомога амбіційніші цілі економічної інтеграції з ринком ЄС у найкоротші терміни. Однак виправданим таке твердження буде лише з точки зору політичної доцільності. А от з точки зору економічної доцільності такої однозначності немає.

Проведені рядом вчених дослідження дозволяють зробити висновок про те, що найбільш вигідною на сьогоднішній день нашій державі формою торгівельно-економічної інтеграції з ЄС є *поглиблена зона вільної торгівлі* (ЗВТ+). Її переваги перед простою ЗВТ зумовлені тим, що значний економічний ефект Україна здобуде завдяки скасуванню нетарифних бар'єрів у торгівлі, що передбачається форматом саме поглибленої ЗВТ. Зокрема, додаткове зростання реального ВВП України у середньостроковій перспективі за рахунок скасування митно-тарифних бар'єрів у двосторонній торгівлі з ЄС прогнозується на рівні 0,2%, а за рахунок скасування нетарифних бар'єрів – 2,2% (2,4% сукупно) [2, 63].

У цілому формування ЗВТ+ з ЄС матиме для України значно більше позитивних наслідків, ніж негативних. Окрім зростання ВВП передбачається також покращення індексу споживчих цін, обмінного курсу гривні, зростання доходів населення та прибутків підприємств в цілому, відкриття нових можливостей для бізнесу. Суперечливим залишається вплив на зовнішньоторговельний баланс. Вплив на безробіття буде незначним. За рахунок скасування митних зборів скоротяться надходження до державного бюджету (за попередніми розрахунками на 600 млн. \$ щорічно) [3, 54-55].

Цікавими (однак, на думку автора, сумнівними) є висновки про те, що асиметричне формування ЗВТ (раптове скасування імпорتنих мит з боку ЄС і поступове скасування імпорتنих мит зі сторони України) вигідне лише харчовій промисловості України [2, 64]. Цілком можна погодитись з думкою цих же авторів, що кількість секторів, випуск яких зросте або залишиться незмінним після створення ЗВТ між Україною та ЄС, приблизно дорівнює кількості секторів, випуск яких скоротиться. Скорочення можна очікувати у металургійній та хімічній галузях; зростання виробництва – у сільському, лісовому та рибному господарствах, виробництві неенергоємних матеріалів, текстильній та шкіряній промисловостях, багатьох секторах послуг.

Значний сумнів викликає економічна доцільність формування *митного союзу між Україною та ЄС* сьогодні. Цей процес буде суттєво технічно і адміністративно складнішим для нашої держави, оскільки поряд зі скасуванням бар'єрів у взаємній торгівлі вимагає впровадження єдиного митного тарифу ЄС та адаптацію інших основних напрямів зовнішньоторговельної політики до вимог Спільноти (антидемпінгове регулювання, квотування імпорту тощо). Вагомою перешкодою для його формування може стати діюча ЗВТ між Україною та Російською Федерацією, а також відсутність відповідної політичної волі з боку ЄС.

На сьогоднішній день не можна також розглядати можливість формування Україною *спільного економічного простору з ЄС*, як альтернативу формуванню ЗВТ+. Ця теоретично можлива для України опція потребуватиме приведення української системи ринкового регулювання до повної відповідності нормам права єдиного ринку ЄС щодо торгівлі товарами, послугами, руху капіталу, робочої сили тощо на рівні зобов'язань Норвегії та інших країн-членів ЄП [1, 67]. А це вимагає значно більших часу та ресурсів, а також політичної волі з боку ЄС. Однак у довго- чи, навіть, середньостроковій перспективі цей варіант може стати другим (перший – ЗВТ+) проміжним етапом до набуття Україною повноправного членства у ЄС або ж, у разі виникнення форсмажорних обставин, альтернативою членства України в ЄС.

Слід також відмітити, що кількісного аналізу економічної ефективності для України формування митного союзу з ЄС, як і формування спільного економічного простору з ринком Спільноти, на сьогоднішній день не проведено. Практична потреба у проведенні такого дослідження виникне після винесення питання про формування більш інтенсивної форми двосторонніх відносин на політичний порядок денний обома сторонами. Можливості ж проведення такого дослідження виникнуть після завершення формування ЗВТ+ між Україною та ЄС, тобто тоді, коли відносини нового формату набудуть певної стабільності.

* * *

Таким чином, усі інші діючі та ті, що розглядаються, угоди Спільноти з третіми країнами, які передбачають створення ЗВТ, базуються на аналогічних принципах. По-перше, вони носять виключно двосторонній (а не колективний) характер. По-друге, ці угоди є значно ширшими за змістом, а питання формування ЗВТ є їх складовою частиною. Крім питань щодо ЗВТ такі угоди охоплюють співпрацю у інших сферах, зокрема політичній, соціальній, інших економічних, питання торгівлі послугами, переміщення факторів виробництва (капіталу, працівників), охорони інтелектуальної власності, технічних норм і стандартів, державних закупівель тощо. По-третє, положення про вільну торгівлю стосуються переважної більшості промислових товарів і лише певних видів сільськогосподарської продукції. Щодо останніх, то передбачається швидше лібералізація, а не впровадження вільного режиму торгівлі.

Бояр А. О. Зона вільної торгівлі з Європейською спільнотою: досвід третіх країн і Україна // Акугальні проблеми міжнародних відносин. – 2008. – Вип. 7. – Част. 2. – С. 190–196

Проте щодо тих та інших передбачається ряд випадків, як правило виняткового характеру, у яких сторони можуть впроваджувати (відновлювати) обмежуючі для торгівлі заходи. І, по-четверте, скасування митних та кількісних торговельних обмежень відбувається за попередньо погодженими у відповідних угодах графіками, і триває, як правило, тривалий (до 15 років) час. Крім того, формування ЗВТ носить асиметричний характер. Причому асиметрія допускається виключно на користь третіх країн; саме вони отримують значно довші перехідні періоди, протягом яких скасовують свої торговельні бар'єри стосовно продукції виробників Спільноти. ЄС робить це, як правило, одразу після набуття угодою чинності.

Найбільш економічно оптимальним для України і таким, що відповідає її можливостям, варіантом розвитку подій на сьогоднішній день є формування поглибленої ЗВТ з Європейською спільнотою. Нинішнє ведення переговорів щодо ЗВТ між Україною та ЄС можна без сумніву вважати важливим досягненням двосторонніх відносин, однак вирішальне значення матиме структура і глибина ЗВТ, що в кінцевому результаті відобразяться на її ефективності для національної економіки.

Література

1. Звіт на виконання контракту 2005/S 89-085795 Генерального директорату з питань торгівлі Європейської Комісії „Перспективи поглибленої зони вільної торгівлі між Європейським Союзом і Україною” / Центр європейських політичних досліджень (CEPS), Інститут світової економіки, Міжнародний центр перспективних досліджень. Керівник проекту: Майкл Емерсон. – К, 2006. – 178 с.
2. Звіт про науково-дослідну роботу „Дослідження економічних передумов та оцінка можливих наслідків створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС” / Інститут економічних досліджень і політичних консультацій. Керівник: Бурковський І.В. – К, 2006. – 83 с.
3. Оцінка наслідків угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄС / Міжнародний центр перспективних досліджень. Керівник проекту: Ольга Шумило. – К, 2007. – 320 с.
4. Agreement Establishing an Association between the European Communities and Their Member-States, of the One Part, and the Republic of Chile, of the Other Part // http://europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!
5. Dearden S. The European Union and the Developing World / European economic integration. Ed. by F. McDonald, S. Dearden. L, 2003. Pp. 353-380.
6. Economic Partnership, Political Coordination and Cooperation Agreement between the European Community and its Member States, of the one part, and the United Mexican States, of the other part // OJ L276 of 28 October 2000.
7. Euro-Mediterranean Agreement Establishing an Association between the European Communities and Their Member-States, of the One Part, and the Arab Republic of Egypt, of the Other Part // http://ec.europa.eu/comm/external_relations/egypt/aa/06_aaa_en.pdf
8. The EU's relations with Mexico // http://ec.europa.eu/external_relations/mexico/intro/index.htm
9. The Euro-Mediterranean Partnership // http://ec.europa.eu/external_relations/euromed/free_trade_area.htm
10. This is EFTA / Editor Pal A. Hvistendahl. – Brussels, 2006. – 40 p.